

Støðan hjá kvinnuni í samfelagnum:

Má ikki lata seg villeiða av kreftum, ið royna at seta kvinnu upp í móti kvinnu

Suðurstreymoyar javnaðarfelag hevur í vetur havt ein ból, sum hevur arbeitt við spurninginum um støðuna hjá kvinnuni í samfelagnum. Á einum felagsfundi tann 18. apríl legði bólkurin (Sigrid, Marita og Arngerð) fram úrslitið av arbeiðinum. Eftir framløguna var orðaskifti um hana og onnur viðurskifti við víkjandi støðuni hjá kvinnuni.

Niðurstøðan var tann, at lóggávan ikki eigur at gera mun á kvinnu og manni, hvørki í ella utanfyri hjúnarlag. Øll eiga at hava sama rætt til arbeiði, uttan at børnini og tey ungu skulu sviða fyri tað. Tí er neyðugt við daginstitutið og frítíðarheimum.

Mið javnaðarfloksins er at virka fyri javnrætti, eisini fyri fullum javnrætti millum kynini. Men kvinnan má fyrst og fremst sjálv vera við í hesum rættvísiskravi og ikki lata seg villeiða av kreftum, ið royna at seta kvinnu upp í móti kvinnu, kvinnu heima móti kvinnu úti í vinnuni.

Tann gifta kvinnan er ikki arbeiðsleys, hon verður brúkt sum tiltaksarbeiðsfólk

Kvinnan gjøgnum øldirnar

Kanna vit eftir, hvussu kvinnan hevur havt tað í ymiskum samfeløgum í ymiskum tíðum, sæst í tí søguliga tilfari, ið finst, at hon altíð hevur verið illa fyri. Hvi er hetta so? Summi vilja halda, at kvinnan er skapað til at tæna og lýða, onnur halda, at tað er menningin av mannaættini, sum hevur ført hetta við sær. Men kanska er orsøkin ein heilt onnur, nevniliga ein avleiðing av teirri samfelagsbroyting, menniskjan sjálf hevur skapað, tað siviliseraða samfelagið.

Í fornelldini livdu menniskjuni í bólkum, veiddu djór, heintaðu røtur, fruktir o.s.fr. Her var eingin stættamunur, øll vóru líka. Menninir veiddu, kvinnurnar heintaðu urtir og dyrkaðu jørðina. Miðdeputin í hesum samfelag var móðurin (tað matriarkalska samfelagið), og tað, sum eyðkendti hetta samfelag var, at her valdaði friður, her var einki klandur og einki kriggj. Jørðin og kvinnan (móðurin) góvu liv. Kvinnan legði grundar-

lagið undir jarðarbrúkið og virðingin fyri henni var stór. Í hesum samfelag vóru eingir kapitaleigarar, øll áttu tað sindrið, ið var, í felag.

Grnd og øvund eru úrslit av sivilisatiðini. Teir elstu jarðarbrúkarin livdu á sama hátt. So við og við kom broyting í. Nøkur fingur yvirskot og vildu sleppa sær burtur úr felagsskapinum. Tey fingur onnur at arbeiða fyri seg, fingur størri vald og komu sostatt at ráða yvir hinum. Hetta samfelag varð skipað eftir føstum reglum við føstum stættum: a) ognarstættin, b) bøndum og handverkum, c) trælum. Nú kom harðskapur inn í samfelagið, klandur og kriggj. Henda samfelagsbroyting færdi til broytingar í støðuni hjá kvinnuni. Keldan til rikidømi var nú ikki longur móðurin, men vald. Tað matriarkalska samfelagið (t.e. móðurin miðdeput) broyttist til eitt patriarkalskt samfelag (manssamfelag) grundað á valdi og styrki við tí endamáli at útnyttja on-

ur, hava tamarhald á náttúruni, hava vald yvir trælum, kvinnum og børnum. Síðani tá hevur kvinnan verið minni vird enn maðurin, hon hevur verið ogn mansins. Kvinn-

an hevur góðtikið hesa støðu og hildið, at soleiðis átti at vera og hon hevur alið upp børn síni til at halda fram við hesum. Hóast tann stóra stættamunin í Føroyum, hevur

samfelagið í mangar mátar líkt tí primitiva samfelagnum. Í samfelagnum í dag er kvinnan, eins og meðsysstrar hennara aðrastaðni, verri fyri enn maðurin.

gevarans) er ein máti at binda ta giftu kvinnuna við hús. Hon metir seg ofta sum eitt ósjálvstøðugt individ, og letur mannin ráða fyri, um hon skal út í vinnu ella ikki. Vit kenna orðalagið, at maðurin hevur ráð at hava konuna heima. Skatturin verður ov høgur, um eisini konan fer út í vinnu, verður ofta sagt. Skattalógaruppskotið, ið lagt er fram á ting og m.a. boðar frá serskattning av hjúnum við hvør síni inntøku, i-roknað pensión, skuldi loyst hetta problemið.

Men so er spurningurin: hvør eigur børnini? *

Gifta kvinnan og javnrættindi

Vanlig hugsan er, at tað er nakað galið við kvinnu, ið ikki giftir seg. Men sama hugsan er ikki galdandi, tá tað er maður, hugsað verður um. Kvinnan skal verða upphildin, henni skal tryggast eitt heim til sín og børnini. Hon eigur ikki at kunna klára seg sjálf. Ein undirmeting av arbeiðisinsatsi konunnar er fyrbrigdið einkjupensjón. Hetta átti at verið eins fyri mann og konu, men er tað ikki. So leingi samfelagið ger mun á manni og konu, ger mismun, kann talan ikki verða um javnrættindi. Við giftu verður maðurin upphaldarin og er tað vanligja hann, ið stendur fyri húsi og ognum. Kvinnan fær hansara eftirnavn (hon kann tó biðja

um at varðveita sitt eigna) og somuleiðis børnini. Er hon heima við hús eigur hon onga lön, men hevur krav uppá »kost og logi« og mat og klæði til børnini. Tá hon so einferð kemur til pensjónsaldurin, fær hon heldur ikki pensjónina, hana fær maðurin. Og hann fær eisini pensjónsferðaseðlarnar, sum tað almenna veitir. Hon er heilt og fult bundin at manninum.

Konan, ið passar sitt heim burturav, hevur í veruleikanum minni javnrættindi enn hon, ið er úti í vinnu. Kvinnan setur ofta seg sjálva til vikis. Hon nýtir ofta navn mansins istaðin fyri sitt eigna kristna navn, tá hon skal identifisera seg, og hervið undirmetir hon seg

sjálva. Tann gifta kvinnan er ikki arbeiðsleys, vit hava einki arbeiðsloysi í Føroyum, verður sagt. Gifta kvinnan verður nýtt sum tiltaksarbeiðsfólk.

Trot á daginstitutið og tað, at húshjálpar verður gjørd til luksur (løn hennara kann ikki dragast frá løn arbeiðs-

Lønarviðurskipti

Har sum menn og kvinnur eru organiserað í sama fakfelag er eingin munur á løn ella øðrum arbeiðsviðurskiptum. Kvinnuni er eisini tryggjað barsilsorlov við fullari ella hálvari løn. Tað er tó líkt til, at tað eru kvinnurnar, sum fyrri tað mesta hava tey lægstlontu ar-

beiðini. Menninir hava tey leiðandi störvini. Hvi hetta er so, er ikki lætt at vita. Kanska er tað kvinnan sjálf, sum hevur skyldina í hesum, men ofta verður lýst eftir monnum til tilik störv. Tað eigur tí ikki at koma fyrri, at lýst verður eftir ávikavist manni ella kvin-